

MAA- JA METSÄTALOUSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 32/2014 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi eläimistä saatavista sivutuotteista ja eräksi siihen liitty- viksi laeiksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 18 päivänä marraskuuta 2014 lähettänyt maa- ja metsätalousvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen eduskunnalle laiksi eläimistä saatavista sivutuotteista ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 235/2014 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- lainsäädäntöneuvos Pirjo Tomperi, maa- ja metsätalousministeriö
- neuvotteleva virkamies Pirjo Salminen, maa- ja metsätalousministeriö
- eläinlääkintötarkastaja Kirsti Huovinen, maa- ja metsätalousministeriö
- lainsäädäntöneuvos Mikael Koillinen, oikeusministeriö
- lääkintöneuvos Mikko Paunio, sosiaali- ja terveysministeriö
- neuvotteleva virkamies Ari Seppänen, ympäristöministeriö
- ylitarkastaja Mikko Saarinen, valtiovarainministeriö
- erityisasiantuntija Tarja Hartikainen, Suomen Kuntaliitto
- jaostopäällikkö Olli Venelampi, Elintarviketurvallisuusvirasto Evira

- läänineläinlääkäri Taina-Riitta Seppälä, Lounais-Suomen aluehallintovirasto
- asiantuntija Leena Suojala, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- toiminnanjohtaja Marjatta Vehkaoja, Suomen Eläinlääkäriliitto
- eläinlääketieteellinen asiantuntija Pia Raisalakka, Suomen Hippos ry
- sihteeri, lammastalousyrittäjä, teurastamoyrittäjä Kaarin Knuutila, Suomen Teurastamoyrittäjät ry
- Fin FurLab Oy:n toimitusjohtaja Pirjo Aro-nen, Suomen Turkiseläinten Kasvattajain Liitto ry
- toimitusjohtaja Kari Valkosalo, Honkajoki Oy.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- Luonnonvarakeskus
- Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund SLC
- Pohjois-Suomen aluehallintovirasto
- Paliskuntain yhdistys
- Elintarviketeollisuusliitto ry
- Biolaitosyhdistys ry
- Suomen Sikayrittäjät ry
- Neste Oil Oyj
- elintarvikeyritystä Tapani Myöhänen.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki eläimistä saatavista sivutuotteista ja niistä johdetuista tuotteista. Eläimistä saatavilla sivutuotteilla tarkoitetaan kaikkia eläimistä saatavia tuotteita, joita ei käytetä elintarvikkeina, kuten teurastuksen sivutuotteita, meijeriteollisuuden sivutuotteita, kuolleita eläimiä ja lantaa. Lailla säädettäisiin eläintautien leviämisen estämiseksi tarvittavista toimenpiteistä sekä toimenpiteistä, joilla pyritään huolehtimaan elintarviketurvallisuudesta. Laki sisältäisi Euroopan unionin sivutuotteita koskevan asetuksen kansalliseen toimeenpanoon liittyvät helpotukset, jotka koskisivat sivutuotteiden ja niistä johdettujen tuotteiden käyttöä ja hävitystä. Vastaavat poikkeukset ovat sisältyneet kumotun eläintautilain nojalla annettuihin alemman asteisiin säädöksiin, jotka ovat edelleen voimassa. Laki korvaisi kumotun eläintautilain sekä lannoitevalmistelain sivutuotteita koskevat säännökset.

Ehdotettu laki ei merkitsisi merkittäviä sisältöllisiä muutoksia voimassa olevaan sivutuotteita koskevaan kansalliseen sääntelyyn. Ehdotus ei myöskään aiheuttaisi muutoksia toimijoiden nykyiseen rekisteröinti- ja hyväksyntämenettelyihin. Voimassa olevan sääntelyn perustuslainmukaisuuteen liittyvät ongelmat kuitenkin pois-

tettaisiin muun muassa nostamalla yksilöiden oikeuksia ja velvollisuuksia koskevat perussäännökset asetustasolta lain tasolle.

Viranomaisten välistä tehtävien- ja toimivalanjakoa koskevaa sääntelyä selkeytettäisiin, ja useamman viranomaisen päällekkäistä toimivaltaa karsittaisiin. Valvontaan liittyvät toimivaltuudet keskitettäisiin pääosin kunnaneläinlääkäreille ja Elintarviketurvallisuusvirastolle. Valvontaan liittyviä tehtäviä voisivat hoitaa viranomaisten lisäksi valtuutetut tarkastajat. Laissa säädettäisiin lisäksi sivutuoteasetuksessa tarkoitettujen toimivallan jakautumisesta laissa tarkoitettujen valvontaviranomaisten kesken.

Ehdotuksen mukaan eläinlääkintähuoltolain mukainen korvausjärjestelmä, jossa valtio vastaa eläintautivalvonnasta myös eläimistä saatavien sivutuotteiden osalta, säilytettäisiin ennallaan. Tämän vuoksi eläinlääkintähuoltolakia tarkennettaisiin viittaamalla ehdotettuun lakiin eläimistä saatavista sivutuotteista. Lisäksi lannoitevalmistelakiin ja rikoslakiin tehtäisiin ehdotetusta laista johtuvat teknisluonteiset muutokset ja kumotun eläintautilain nojalla voimaanjätetyt pykälät kumottaisiin.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan keväällä 2015.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Yleistä

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Valiokunta toteaa, että eläintautilaki (55/1980) kumottiin uudella 1.1.2014 voimaantulleella eläintautilailla 441/2013. Kumotusta eläintautilaista jätettiin sivutuotteita koskevat

säännökset toistaiseksi voimaan siihen saakka, kunnes ne erikseen kumotaan uudella lailla. Kumotussa eläintautilaissa eläimistä saatavista sivutuotteista käytettiin termiä ”jäte”, mutta hallituksen esityksessä ja ehdotettavissa laeissa käytetään termiä sivutuote. Eläintautilain 12 §:n mukaan voidaan määrätä sivutuotteiden käyttöä koskevia ehtoja, rajoituksia ja kieltoja, mikäli kyseisten sivutuotteiden käytöstä voi aiheutua vaaraa eläinten tai ihmisten terveydelle tai taloudellisia tappioita eläintuotannolle. Tarkempia säännöksiä edellä mainituista toimenpiteistä annetaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella. Läänineläinlääkäri voi kuitenkin edellä

mainitun asetuksen mukaan myöntää luvan poiketa asetuksen vaatimuksista. Yksittäistapauksissa toimenpiteistä tekee päätöksen Elintarviketurvallisuusvirasto (Evira).

Eläintautilain 12 f §:n mukaan kuolleita eläimiä, niiden osia tai niistä peräisin olevia sivutuotteita käsittelevien laitosten hyväksynnässä ja valvonnassa toimivaltaisia viranomaisia ovat maa- ja metsätalousministeriö, Evira, aluehallintovirastot sekä kunnaneläinlääkärit. Maa- ja metsätalousministeriölle kuuluu nykytilanteessa sivutuotevalvonnan ylin johto, sen tulosohjaus ja säädösvalmistelu. Eviralle ja aluehallintovirastoille kuuluvat valvonnan ohjaus- ja toimeenpanotehtävät. Vaikka sivutuotevalvonta on valtion vastuulla, valvontatehtäviä suorittavat myös kunnaneläinlääkärit eläinlääkintähuoltolain (765/2009) periaatteiden mukaisesti.

Esityksen perusteluista käy ilmi, että teurastuksen sivutuotteita, jotka muodostavat suurimman sivutuotteiden lähteen, syntyy Suomessa vuositasolla runsaat 200 miljoonaa kiloa. Luku ei sisällä maataloilla kuolleita eläimiä, joita toimitetaan käsittelylaitoksiin 20 miljoonaa kiloa vuodessa. Teurastuksen sivutuotteista käytetään suuri osa hapotettuna turkiseläinten ruokintaan. Teurastuksen sivutuotteista ja käsittelylaitoksiin toimitetuista kuolleista eläimistä saadaan prosessoimalla lihaluujauhoa. Luokan 2 lihaluujauho käytetään turkiseläinten rehujen valmistukseen ja lannoitteiden raaka-aineena. Luokan 1 lihaluujauho hävitetään polttamalla. Elintarviketuotannossa käytettävien eläinten ruokinnassa lihaluujauhon käyttö on kielletty.

Esityksessä on todettu, että koko maassa tiloilla kuoli tai lopetettiin vuonna 2012 nautarekisterin mukaan yhteensä 39 395 nautaa. Näistä kuoli keräilyalueella 91 prosenttia. Syrjäisillä alueilla kuolleista nautoista hävitettiin 95 prosenttia hautaamalla. Keräilyalueella raadoista hävitettiin käsittelylaitokseen toimittamalla noin 95 prosenttia, hautaamalla n. 4,6 prosenttia ja muilla tavoin 0,5 prosenttia. Koko Suomen kaikista tiloilla kuolleista nautoista 87 prosenttia päätyi käsittelylaitokseen ja 13 prosenttia haudattiin. Esityksen perusteluista käy ilmi, että raatojen keräilyyn ja kuljetukseen käsittelylai-

tokselle niin sanotuilta keräilyalueilta, joissa hautaus ei ole sallittua, myönnetään eläintenpitäjille (maataloille) valtion tukea vuositasolla 4,8 miljoonaa euroa. Valtion tuki kattaa korkeintaan puolet keräilyn kustannuksista.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että toimijan on tehtävä ilmoitus käsittelemättömien sivutuotteiden käytöstä luonnonvaraisten eläinten ruokintaan (haaskakäyttö). Esityksestä käy ilmi, että haaskapaikkarekisterin mukaan vuonna 2012 Suomessa oli 179 haaskatoimijaa, joilla oli yhteensä 210 haaskaruokintapaikkaa. Eniten haaskapaikkoja oli Pohjois-Suomen ja Itä-Suomen aluehallintovirastojen alueilla. Myös Lounais-Suomen aluehallintoviraston sekä Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston alueilla oli molemmilla yli 30 haaskapaikkaa. Valtaosa haaskapaikoista on perustettu karhujen kuvausta ja katselua varten. Erityisesti Kainuussa luontomatkaileuyritykset tarjoavat luontokuvaus- ja katselutoimintaa.

EU-lainsäädäntö

Valiokunta toteaa, että EU-tasolla sivutuotteita koskevat keskeiset säännökset sisältyvät Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen (EY) N:o 1069/2009 muiden kuin ihmisravinnoksi tarkoitettujen eläimistä saatavien sivutuotteiden ja niistä johdettujen tuotteiden terveysnäköistä sekä asetuksen (EY) N:o 1774/2002 kumoamisesta (sivutuoteasetus). EU:n alueella esiintyneet eläintautiepidemiat, erityisesti suu- ja sorkkatauti sekä BSE-tauti, ja rehun dioksiinisaastunnasta aiheutuneet elintarvikeriisit olivat aikoinaan merkittävänä syynä sivutuoteasetuksen antoon ensimmäisen kerran vuonna 2002. Valiokunta korostaa sitä, että Suomen tulee olla aktiivinen sekä poliittisella tasolla että virkamiestasolla sivutuoteasetuksen uudistamiseksi ja siitä johtuvien hallinnollisten toimien keventämiseksi.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että sivutuoteasetuksen soveltamisala on laaja kattaa sivutuotteiden ja niistä johdettujen tuotteiden keräilyn, kuljetuksen, käsittelyn, markkinoille saattamisen ja hävittämisen. Sivutuoteasetusta sovelletaan myös sivutuotteiden tuontiin, vien-

tiin ja kauttakuljetukseen. Sivutuoteasetuksen soveltamisala sisältää kuitenkin joitakin poikkeuksia. Soveltamisalaan eivät muun muassa kuulu muuhun kuin kaupalliseen tarkoitukseen pyydyt vesieläimet eivätkä luonnonvaraiset riistaeläimet, jos niiden ei katsota kantavan eläintauteja. Sivutuoteasetuksen soveltamisalaan eivät myöskään kuulu raaka lemmikkieläinten ruoka, joka on saatu alkuperätiloilla omaan elintarvikekäyttöön teurastetuista eläimistä.

Eläimistä saatavat tuotteet voidaan luokitella sivutuotteiksi kahdesta syystä. Jos tuotteet eivät täytä eläinperäisille elintarvikkeille asetettuja lainsäädännön vaatimuksia tai jos tuotteille ei ole elintarvikkeina kysyntää, syntyvät niistä sivutuotteita. Sivutuotteet ja niistä johdetut tuotteet jaetaan kolmeen eri luokkaan niihin liittyvän riskin perusteella.

Valiokunta toteaa, että sivutuoteasetus on kaikilta osiltaan sellaisenaan jäsenvaltioissa sovellettavaa lainsäädäntöä. Asetus antaa kuitenkin mahdollisuuden kansalliseen säätelyyn tiettyjen poikkeusten osalta, jotka koskevat sivutuotteiden ja niistä johdettujen tuotteiden käyttöä asetuksen 17 artiklan mukaisesti tutkimus- ja erityistarkoituksiin, luokan 2 ja 3 sivutuotteiden käyttöä asetuksen 18 artiklan mukaisesti erityisiin ruokintatarkoituksiin sekä sivutuotteiden keräämistä, kuljetusta ja hävittämistä 19 artiklan mukaisesti.

Komission asetus (EU) N:o 142/2011 (täytäntöönpanoasetus) sisältää tarkempia säännöksiä sivutuotteiden ja niistä johdettujen tuotteiden käytöstä, käyttörajoituksista ja hävittämisestä sekä määrittää poikkeuksia eräistä sivutuoteasetuksen säännöksistä. Tarkemmin säädetään myös laitosten rekisteröinnistä ja hyväksynnästä, tuotteiden markkinoille saattamisesta, tuonnista, kauttakuljetuksesta ja viennistä sekä virallisesta valvonnasta ja virallisten tarkastusten toimeenpanoa koskevasta menettelystä ja sivutuotteiden ja niistä johdettujen tuotteiden lähettämistä jäsenvaltioiden välillä koskevan valvonnan edellytyksistä.

Ehdotetut muutokset

Esityksen perusteluista käy ilmi, että koska eläimistä saatavilla sivutuotteilla on yhteys myös elintarvikkeita, rehuja ja lannoitteita koskevaan lainsäädäntöön ja sivutuotteita koskee laaja unionin säätely, katsottiin eläintautilain kokonaisuudistuksen yhteydessä tarkoituksenmukaiseksi valmistella sivutuotteista erillinen laki. Ns. vanhan eläintautilain soveltamisala ei myöskään kata sivutuoteasetuksen soveltamisalaa kemiallisia jäämiä sisältävien sivutuotteiden osalta. Tämän vuoksi vanhaan eläintautilakiin tehtiin edellä mainittu tilapäinen ratkaisu sivutuotteita koskevien pykäliden voimaanjättämisestä nyt ehdotetun lain valmistumiseen saakka.

Valiokunta toteaa esityksen perusteluihin viitaten vanhan eläintautilain perusongelmana olevan sen, että yksilöiden oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista säädetään suurelta osin lain nojalla annetuissa asetuksissa eikä perustuslain 80 §:n edellyttämällä tavalla lain tasolla. Lain nojalla annetut asetuksenantovaltuudet eivät myöskään ole riittävän täsmällisesti rajattuja, eikä valtuuksien kattamia asioita ole määritelty laissa riittävän tarkasti. Valtuussäännökset eivät kata kaikkia niitä tarpeita, joita unionin eläimistä saatavia sivutuotteita koskeva varsin laaja säätely jäsenvaltioille asettaa. Lisäksi sivutuotteiden valvontaa koskevat säännökset ovat olleet vain asetustasolla ja vanhan eläintautilain mukaisia pakkokeinoja koskevat säännökset puutteellisia. Tilannetta ei voida pitää hyväksyttävänä.

Esityksen tavoitteena onkin eläimistä saatavia sivutuotteita ja niistä johdettuja tuotteita koskeva laintasoinen säätely, jolla pannaan täytäntöön asiaa koskeva EU:n sivutuotteita koskeva lainsäädäntö. Tavoitteena on uudistaa ja ajanmukaistaa sivutuotteita koskeva kansallinen lainsäädäntö sekä saattaa se vastaamaan perustuslain edellyttämiä vaatimuksia. Esityksen perusteluissa on todettu, että suurin osa ehdotettuun lakiin sisältyvistä velvoitteista sisältyy voimassa oleviin maa- ja metsätalousministeriön asetuksiin. Uudessa sivutuotelaisissa voimassa olevan lainsäädännön perustuslainmukaisuuteen liittyvät ongelmat poistetaan nostamalla yk-

silöiden oikeuksia ja velvollisuuksia koskevat perussäädökset asetustasolta lain tasolle.

Valiokunta pitää erittäin keskeisenä esityksen tavoitetta säätää mahdollisimman laajasti sivutuoteasetuksen ja täytäntöönpanoasetuksen mahdollistamat kansalliset helpotukset sivutuotteiden ruokintakäytön, lannoitekäytön ja hävittämisen osalta sekä samalla koota sivutuotteita koskevat säännökset yhteen lakiin. Sääntelykokonaisuutta esitetään myös yhtenäistettäväksi sisällyttämällä sivutuotteiden lannoitekäyttö ehdotukseen. Tämän vuoksi lakiin ehdotetaan otettavaksi myös eläimistä saatavien sivutuotteiden käyttöä organisaationa lannoitteena ja maanparannusaineina koskevat säännökset sivutuoteasetuksen mukaisesti ja samalla lannoitevalmistelaista (539/2006) poistettaviksi viittaukset sivutuoteasetukseen.

Edellä esitettyyn viitaten valiokunta pitää välttämättömänä, että uusi laki esityksen mukaisesti sisältää jo nykyislainsäädännön mukaisen kansallisen poikkeuksen, jonka mukaan kuolleiden eläinten hautus on mahdollista määrättyillä syrjäisillä alueilla eläinlajikohtaisesti. Suomen eläinkannasta syrjäisillä alueilla on runsaat 10 prosenttia tuotantoeläimistä. Hautaamalla kuolleita eläimiä nykykäytännön mukaisesti maahan kotieläintilat voivat välttyä vuosittain merkittävilta lisäkustannuksilta. Lisäksi esityksen mukaan, kuten tälläkin hetkellä, esimerkiksi porojen teurastuksen sivutuotteet ja syrjäisillä alueilla kotiteurastuksen sivutuotteet voi hävittää maahan hautaamalla, jolloin ei myöskään synny lisäkuluja.

Valiokunta toteaa, että hevosen lannanpolttoon sovelletaan EU:n jätteenpolttolainsäädäntöä. Valiokunta pitää välttämättömänä, että hevosen lannanpoltto mahdollistetaan myös Suomessa.

Valiokunta pitää tärkeänä esityksen tavoitetta selkeyttää valvontaa koskevaa sääntelyä sitä uudelleen organisoimalla ja viranomaisten välisiä tehtävienjakoa tarkentamalla. Koska tavoite on selkeyttää sivutuotevalvontaa ja vähentää hallinnollista taakkaa, on ehdotuksessa kolmiportaisesta valvonnan organisoinnista siirretty kaksiportaiseen valvontaan. Käytännön valvon-

tatehtävät keskitettäisiin Eviralle ja kunnaneläinlääkäreille. Aluehallintovirastolle jäisi valvonnan ohjaus- ja koordinoititehtäviä alueellaan. Valvontaan liittyviä tehtäviä voisivat hoitaa viranomaisten lisäksi valtuutetut tarkastajat.

Valiokunta pitää erityisen tarpeellisenä, että esityksessä ehdotetaan valvontaviranomaisten rinnakkaista valvontaa vähennettäväksi. Ehdotus ei sisällä uusia viranomaisten tehtäviä, tiettyjen välittäjien rekisteröintiä lukuun ottamatta, eikä ehdotus lisää tarkastustiheyttä. Lisäksi valvontaan käytettävät henkilötyövuodet pysyisivät nykyisellään. Ehdotuksessa ei myöskään esitetä merkittävää muutosta Eviran valvontatyön määrään.

Ehdotuksen mukaan Eviran hyväksymien tai rekisteröimien laitosten ja toimijoiden osalta päävastuu valvonnasta on Eviralla. Kunnaneläinlääkärille kuuluu paikallisena valvontaviranomaisena valvoa toimialueellaan myös Eviran hyväksymiä tai rekisteröimiä toimijoita valvontasuunnitelman mukaisesti. Muutoksena aikaisempaan tilanteeseen on, että luokan 1 ja 2 käsittelylaitoksia sekä väliasteen laitoksia valvoo Eviran ohella aluehallintoviraston sijaan kunnaneläinlääkäri, mutta edelleen valtion vastuulla eläinlääkintähuoltolain mukaisesti.

Maksut

Valiokunta toteaa, että Eviran suorittamasta sivutuotealan toimijoiden valvonnasta ja tarkastuksista peritään jo nykyään toimijoilta maksu Eviran maksuasetuksen (MMM 1161/2014) mukaisesti. Kunnaneläinlääkärin suorittamat laitosten ja toimijoiden hyväksynnät ja rekisteröinnit sekä valvontakäynnit ovat olleet toimijoille tähän asti maksuttomia, mutta ehdotuksen mukaan niistä perittäisiin kustannusten mukainen maksu valtion maksuperustelain (150/1992) mukaisesti (omakustannusarvio). Kunnaneläinlääkärin suoritteiden maksut tullaan määrittelemään maa- ja metsätalousministeriön asetuksessa ja esitetyn arvion mukaan ne vastaisivat pitkälti eläintautilain valvonnan mukaisia maksuja, joista jo säädetään maa- ja metsätalousministeriön asetuksessa kunnaneläinlääkärin maksulisistä suoritteista (I1287/2014). Hallituksen esi-

tyksen perusteluissa (s. 10) on kaavio, josta ilmenee tarkastusten jakaantuminen toimivaltaisten viranomaisten kesken.

Uuden lain taloudelliset vaikutukset yritystoimintaan rajoittuvat kunnaneläinlääkäriin suorittamista tarkastuksista aiheutuviin maksuihin. Vuonna 2012 kunnaneläinlääkärit tekivät koko maassa yhteensä 50 sivutuotevalvontakäyntiä. Toimijoilta ja laitoksilta perittäisiin sivutuotelaitoksiin kohdentuvista valvontakäynneistä kustannuksia vastaava summa, joka olisi noin 200 euroa valvontakäyntiä kohden. Lisäksi esityksen mukaan rekisteröintiä edellytetään komission vaatimuksesta myös välittäjiltä, jotka toimivat yksinomaan jälleenmyyjinä eivätkä säilytä tuotteita tiloissaan. Näistäkin rekisteröinneistä perittäisiin maksu. Muilta osin laitosten hyväksyntä-, toimijoiden hyväksyntä- ja rekisteröintikustannukset elinkeinolle säilyisivät ennallaan.

Pienteurastamoissa ja leikkaamoissa sivutuotevalvonta kuuluu ehdotuksen mukaan elintarvikelain mukaisille valvontaviranomaisille (46 §) ja valvonnasta peritään maksu siten kuin elintarvikelaissa säädetään (62 §). Ehdotetusta sivutuotelaita ei valiokunnan saaman selvityksen mukaan aiheudu muutosta eikä lisäystä maksuihin nykytilanteeseen verrattuna.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että tiloilla tapahtuvaa sivutuotteiden hautausta ei valvota säännöllisesti. Sen vuoksi tiloilla tapahtuvaan sivutuotteiden hautaukseen ei liity viranomaismaksuja. Käytännössä uusista säännöksistä aiheutuisi tiloille maksuja kokonaisten ruohojen polttoon tarkoitettujen tilatason polttolaitosten hyväksynnästä ja valvonnasta. Polttolaitosten hyväksyntätarkastuksia tehtiin tiloilla koko Suomessa 22 vuonna 2012 ja 11 vuonna 2013. Valvontakäyntejä tehtiin koko maassa edellä mainittuina vuosina 23 ja 14. Polttolaitoksen hyväksyntätarkastus tulisi maksamaan tilalle alustavan arvion mukaan 150—200 euroa.

Korvausjärjestelmä

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että esityksessä voimassa oleva korvausjärjestelmä ehdotetaan säilytettäväksi pääosin ennallaan. Val-

vontakustannusten korvaamiseen valtion varoista kunnille kunnaneläinlääkäriin tekemästä työstä sovellettaisiin ehdotuksen mukaan eläinlääkintähuoltolain 23 pykälän mukaan korvaus kattaa myös ne tarkastukset, jotka ovat toimijalle maksullisia. Eläintautivalvonta on valtion vastuulla ja kunnan tehtäviin kuuluu ainoastaan huolehtia kunnaneläinlääkärille säädettyjen valvontatehtävien hoidon edellytysten järjestämisestä.

Esityksen perusteluissa on todettu, että kunnaneläinlääkäriin roolia eläintauti- ja eläinsuojeluvallontaan liittyviä tehtäviä hoitavana viranomaisena selkeytettiin vuoden 2009 lopussa voimaan tulleella eläinlääkintähuoltolailla, jolla säädettiin kunnan velvollisuudesta huolehtia kunnaneläinlääkärille säädettyjen tehtävien hoidon edellytysten järjestämisestä sekä valtion velvollisuudesta maksaa kunnille korvaus tehtävien hoitamiseen kuluva kunnaneläinlääkäreiden työajasta.

Korvausjärjestelmässä kunnat laskuttavat tarkastusten kustannuksista aluehallintovirastoja eläinlääkintähuoltolain nojalla. Sen jälkeen aluehallintovirasto perii kunnaneläinlääkäreiden maksullisista suoritteista maksut tarkastuskohteista vastaavalla tavalla kuin eläintautilaisissa säädetään. Suoritteiden hinnoittelusta (maksut) säädetään maa- ja metsätalousministeriön asetuksella ja maksut määritetään omakustannusarvon perusteella valtion maksuperustelain mukaan. Kunnan laskutus tehdään todellisten kustannusten perusteella ja toimijoiden maksut on määritelty keskimääräisten tarkastuskustannusten mukaan. Laskun lähettämiseen ja perimiseen noudatettavista menettelyistä vastaavat valtiovarainministeriö ja aluehallintovirastot.

Valiokunta toteaa, että Aluehallintovirastojen toiminnan ja prosessien selvittäminen maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan tehtävissä -raportissa on selvitetty aluehallintovirastoille suunnatulla kyselyllä eläinlääkintähuoltolain ja eläintautilain (441/2013) nojalla tapahtuvaan käsittelyyn aluehallintovirastoissa vuonna 2013 kulunutta työaikaa. Kyselyn perusteella laskujen käsittelyyn käytettiin aluehallintovirastoissa vuonna 2013 yhteensä noin 660 henkilötyö-

päivää, mikä vastaa hieman vajaan kolmen henkilötövuoden työpanosta. Palkkauskustannuksena tämä vastaa noin 118 000 euron vuosittaisesta kulueraa. Työryhmän raporttiin ei sisälly tarkkaa vuotta 2013 koskevaa tietoa laskujen määrästä, mutta se voidaan arvioida noin 1 400 laskuksi. Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksen (Palkeet) hinnaston mukaisesti yhden laskun käsittelymaksu on keskimäärin noin 4 euroa. Tämä laskujen käsittelystä aiheutuva yhteensä arviolta 5 600 euron vuosittainen kulu tulee palkkakustannusten lisäksi huomioida yhtenä osana järjestelmän kustannuksia.

Valiokunta toteaa, että aluehallintovirastojen lisäksi laskutusjärjestelmästä aiheutuu kustannuksia kunnille ja kunnaneläinlääkäreille. Vaikka käytettävissä ei ole tietoja näiden toimijoiden kustannuksista, ne voidaan kuitenkin valiokunnan selvityksen mukaan arvioida suuruusluokaltaan samaksi kuin aluehallintovirastoille aiheutuvat kustannukset, sillä näiden toimijoiden käsittelemien laskujen vuosittainen määrä on luonnollisestikin suoraan verrannollinen aluehallintovirastojen käsittelemään laskumäärään.

Valiokunnalle toimitetussa selvityksestä on käynyt ilmi, että laskutusjärjestelmä luotiin jo eläinlääkintähuoltolain valmistelun yhteydessä ja samaan järjestelmään sisällytettiin sitten eläintautilain mukaiset maksut. Muunlaista ratkaisua laskutusjärjestelmään ei silloin löytynyt. Järjestelmä on koettu hankalaksi, mutta asian korjaaminen edellyttää koko eläinlääkintähuollon valvontajärjestelmän uudistamista. Tämä puolestaan ei ole ollut mahdollista sivutuotelain valmistelun yhteydessä.

Liitteenä Lounais-Suomen aluehallintovirastosta toimitettu selvitys laskutusjärjestelmästä. (liite 1). *Liite vain pdf-muodossa.*

Valiokunta toteaa, että laskutusjärjestelmän korjaaminen liittyy laajemmin valmisteilla oleviin aluehallintoa ja koko ympäristöterveydenhuoltoon koskeviin rakenteellisiin uudistuksiin, jotka tulee toteuttaa ensi tilassa. Näihin uudistuksiin liittyvissä päätöksissä tulee ratkaista myös edellä todetut laskutusjärjestelmän ongelmat siten, että järjestelmää yksinkertaistetaan ja selkeytetään. Valiokunta edellyttääkin, että

aluehallintoa ja ympäristöterveydenhuoltoon koskevat rakenteelliset uudistukset tulee valtiovarain- ja maa- ja metsätalousministeriön toimesta toteuttaa välittömästi siihen sisällyttäen myös järjestelmä, jolla kunnaneläinlääkärin tekemästä työstä aiheutuvat valvontakustannukset korvataan valtion varoista kunnille yksinkertaista ja selkeää menettelyä käyttäen. (*Valiokunnan lausumaehdotus*)

Yksityiskohtaiset perustelut

1. Laki eläimistä saatavista sivutuotteista

50 §. Tarkastus- ja tiedonsaantioikeus. Asiantuntijaselvityksessä on kiinnitetty huomiota siihen, että ehdotetun 2 momentin mukaan kotirauhan piiriin ulottuvan tarkastusoikeuden edellytyksenä on perusteltu syy epäillä jonkun syyllistyneen ehdotetussa laissa rangaistavaksi säädettyyn menettelyyn. Valiokunnalle toimitetussa selvityksessä on todettu, että sanamuoto ei suppeasti tulkittuna nyky muodossaan kata rikoslain 44 luvun 4 a §:ssä säädettyä vankeusuhkaista kriminalisointia. Valiokunta ehdottaakin momentin täsmentämistä.

Valiokunta ehdottaa pykälän 5 momenttiin liittäväksi täsmennyksenä informatiivisen viittauksen EU:n virallista valvontaa koskevan asetuksen 3—10 artiklaan.

4. Laki lannoitevalmistelain muuttamisesta

Johtolause. Valiokunta toteaa, että lannoitevalmistelakia on muutettu lailla (913/2014). Lailla on vaikutus esityksessä ehdotetun lannoitevalmistelain muutoksen johtolauseeseen. Valiokunta ehdottaakin johtolauseeseen tehtäväksi asiaa koskevan lisäyksen.

19 §. Hyväksytyt laboratoriot. Edellä 1. lakiehdotusta koskevissa yksityiskohdissa perusteluissa todetulla lainmuutoksella on vaikutusta pykälän 1 momenttiin. Valiokunta ehdottaa momenttia muutettavaksi menettelyn yksinkertaistamiseksi poistamalla siitä vaatimus lannoitevalmis-

teiden omavalvontanäytteiden tutkimisesta Evi-
ran hyväksymässä laboratoriossa.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella maa- ja metsätalous-
valiokunta ehdottaa,

*että 2., 3. ja 5. lakiehdotus hyväksytään
muuttamattomina,*

*että 1. lakiehdotus hyväksytään muu-
toin hallituksen esityksen mukaisena
paitsi 50 § muutettuna (Valiokunnan
muutosehdotus),*

*että 4. lakiehdotus hyväksytään muu-
toin hallituksen esityksen mukaisena
paitsi johtolause ja 19 § muutettuina
(Valiokunnan muutosehdotukset) ja*

*että hyväksytään yksi lausuma (Valio-
kunnan lausumaehdotus).*

Valiokunnan muutosehdotukset

7 luku

Valvonta

50 §

Tarkastus- ja tiedonsaantioikeus

(1 mom. kuten HE)

Pysyväisluonteiseen asumiseen käytetyissä ti-
loissa tarkastuksen saa tehdä vain viranomai-
nen. Tällaisissa tiloissa tarkastus saadaan toimit-
taa vain, jos *tarkastustoimivalta perustuu Eu-
roopan unionin oikeuteen tai tarkastuksen toi-
mittaminen on välttämätöntä* tarkastuksen koh-
teena olevien seikkojen selvittämiseksi ja on pe-
rusteltua syytä epäillä jonkun syyllistyneen ri-
koslain (39/1889) 44 luvun 4 a §:ssä rangaista-
vaksi säädettyyn menettelyyn ja tarkastus on
välttämätön rikoksen selvittämiseksi.

(3 ja 4 mom. kuten HE)

*Tarkastus- ja valvontamenettelystä sääde-
tään Euroopan parlamentin ja neuvoston ase-
tuksen (EY) N:o 882/2004 (valvonta-asetus) 3—
10 artiklassa.* Tarkempia säännöksiä tarkastus-
ja valvontamenettelystä sekä näytteiden ottami-
sesta ja tutkimisesta voidaan antaa maa- ja met-
sätalousministeriön asetuksella.

4.

Laki

lannoitevalmistelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
*kumotaan lannoitevalmistelain (539/2006) 2 §:n 3 momentti,
muutetaan 3 §:n 2 momentti 5 §:n 1 momentti, 8 §:n 3 momentti, 11 §:n 1 momentti, 12 §:n 3 mo-
mentti, 13 §:n 2 momentti, 14 §:n 1, 3 ja 4 momentti, 16 ja 17 §, 19 §:n 1 momentti, 20 §, 21 §:n 2 mo-
mentti, 25, 28 ja 32 §, 33 §:n 1 momentti, 38 § ja 40 §:n 1 momentti,
sellaisina kuin niistä ovat 3 §:n 2 momentti laissa 543/2014 sekä 17 § ja 19 §:n 1 momentti laissa
913/2014, seuraavasti:*

3, 5, 8, 11—14, 16 ja 17 §

(Kuten HE)

19 §

Hyväksytyt laboratoriot

Elintarviketurvallisuusviraston laboratorio toimii lannoiteasetuksessa ja tässä laissa tarkoitettuna lannoitevalmistevalvontaan (*poist.*) liittyvien analyysien virallisena laboratoriona. *Lannoitevalmistevalvontaan* liittyvät analyysit voidaan tehdä myös muussa laboratoriossa, jonka Elintarviketurvallisuusvirasto on hyväksynyt. Muu laboratorio on hyväksyttävä, jos se on pätevä tekemään edellä mainitut analyysit Euroopan unionin lainsäädännön mukaan, tai, jos Euroopan unionin lainsäädäntöä ei ole, kansainvälises-

ti hyväksytyillä standardimenetelmillä taikka näidenkin puuttuessa yhtä pätevillä validoiduilla menetelmillä, jotka on tarkoitettu lannoitevalmisteen analysointiin ja näytteenottoon. Hakemukseen liitettävistä edellytysten täyttymistä osoittavista asiakirjoista säädetään tarkemmin maa- ja metsätalousministeriön asetuksella.

— — — — —
20, 21, 25, 28, 32 ja 33, 38, 40 §
(Kuten HE)

Voimaantulosäännös
(Kuten HE)

Valiokunnan lausumaehdotus

Eduskunta edellyttää, että aluehallintoa ja ympäristöterveydenhuoltoa koskevat rakenteelliset uudistukset tulee valtiovarainministeriön ja maa- ja metsätalousministeriön toimesta toteuttaa

välittömästi siihen sisällyttäen myös järjestelmä, jolla kunnaneläinlääkärin tekemästä työstä aiheutuvat valvontakustannukset korvataan valtion varoista kunnille yksinkertaista ja selkeää menettelyä käyttäen.

Helsingissä 3 päivänä maaliskuu 2015

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Jari Leppä /kesk
vpj. Lauri Heikkilä /ps
jäs. Heikki Autto /kok
Markku Eestilä /kok (osittain)
Satu Haapanen /vihr
Lasse Hautala /kesk
Jukka Kopra /kok

Timo V. Korhonen /kesk
Pirkko Mattila /ps
Jari Myllykoski /vas
Janne Sankelo /kok
Katja Taimela /sd
Tytti Tuppurainen /sd.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Carl Selenius.

Valtion tehtävät, ELH-laki (2010)+ Eläintautilaki (2014)

